

Thứ 15: **KIÊN ĐỘ KÊ** (Phần ba)

*Thấy sắc không vui vẻ
Không dục và các tham
Huống túi da đựng phân
Khiến năm ý đời động.*

Thấy sắc, không vui vẻ: Vì sao? Vì Đức Thế Tôn nói: Huống chi túi da đựng phân?

Hoặc có thuyết nói: Nói lên ái của Thế Tôn đã hết: thiên nữ, thú vui cõi trời, Phật thường không khởi dục, Ngài chỉ xem hư túi da đựng phân. Hơn nữa, vì Đức Thế Tôn muốn cắt đứt sự ràng buộc của Phạm chí Ma-ha Đản-đề, không muốn cho ông ta thường đến chỗ Ngài.

*Phạm chí gánh đầy mạn
Khói giận hại là tro
Miệng sạch, tâm như lửa
Tâm: chứa đựng hầm lửa.*

Phạm chí gánh đầy mạn: Giống như người gánh nặng, không sợ sệt người nào. Cũng thế, vì bị sự ngạo mạn ràng buộc, nên không sợ sệt.

Khói giận dữ: Cũng như trước có khói, sau đó, có lửa mới có sự cháy. Cũng thế, trước có cơn giận dữ, sau đó, mới có lời răn dạy, giống như khói lẫn lộn với tất cả sắc. Cơn giận dữ cũng như thế, mà lẫn lộn với các sắc. Hại là tro: Giống như tro vô dụng đối với vật, tai hại như thế, cũng vô dụng đối với vật. Miệng sạch: Giống như vật sạch bỏ vào lửa. Như thế, lưỡi có ích lâu dài đối với các pháp. Tâm như hầm chứa lửa, giống như đều thờ lửa. Tâm như thế, bị lửa trí đốt cháy, tự động sáng suốt trong người, cũng như ngọn lửa bậc nhất của mình.

*Giống tín tự phơi sương
Trí tuệ người cày ruộng
Tâm hổ thẹn trời buộc
Tâm, là tay cầm gậy.*

Hạt giống tín tự phơi sương: Giống như trước có mầm, mộng, cũng thế, tín là đạo, sau đó là hành đạo. Phơi ở nhà nã, cũng như công mọc ra, được nước mưa thấm nhuần. Cũng thế, sinh công đức lành, do phơi nắng thấm nhuần

Trí tuệ là người cày ruộng: Giống như nhóm hợp cày đất. Cũng thế, tín thành các công đức lành. Cũng thế, trí tuệ hoàn thành các công đức lành. Người cày, là kết sử, người hổ, thẹn giống như ách cày, cũng

thế, sự hổ thẹn trụ trí tuệ. Ràng buộc tâm: Ba Tam-muội là sự ràng buộc giữ ý, cũng như chiếc ách. Tam-muội cũng thế, cũng như tay cầm gậy, tâm không rời động, giống như cày đất, dùng gậy đánh cho thân trâu đi. Nghĩ đến việc cày kiết như thế sẽ được thân thể tốt.

Thân ngay miệng cũng ngay

Như đến tìm thức ăn

Thật sự chọn bỏ như

Vâng lời được giải thoát.

Thân ngay ngấn là luật nghi của thân, miệng giữ gìn lời nói là luật nghi của miệng, cũng như người đi đến tìm thức ăn, khiến cho mạng mạng thanh tịnh.

Thật sự chọn bỏ như: Dùng trí để cày bỏ mọi thứ như: Vâng lời được giải thoát: Cũng như chiếc cày, việc của người xong thì bỏ. Cũng thế, đều tương ứng mà buông xả công hạnh kia. Mọi thứ như đã tiêu diệt, thì có ý mạnh mẽ.

Mạnh mẽ hai ách chung

Phương tiện được chỗ yên

Đã qua, không trở lại

Đã đến, không lo sợ.

Mạnh mẽ, hai ách chung: Cũng như cặp bò có sức mạnh, không bỏ chiếc ách của chúng. Cũng thế, với sức mạnh mẽ, cũng không buông bỏ ách của mình.

Phương tiện được chỗ yên: Có bốn phương tiện đã hết, gọi là Niết-bàn, cũng là chỗ yên ổn ý chí mạnh mẽ.

Người kia đã qua, không trở lại: Có thế lực, không còn trở lại.

Đã đến rồi, không còn lo sợ: Đã đến Niết-bàn, các bệnh lo sợ hết hẳn không còn sót.

Canh cày ruộng như thế

Đó gọi quả cam lộ

Nên nhẫn nghiệp như thế

Giải thoát tất cả khổ.

Canh cày ruộng như thế: Tạo ra đạo tu hành như thế, người kia nói là quả cam lộ hay Niết-bàn. Nghiệp như thế có thể nhẫn thì tu hành được đạo này.

Giải thoát tất cả khổ: Đối với khổ ba cõi, đã được giải thoát.

Hoặc có thuyết nói: Sự giáo hóa của đạo đối với trí tuệ kia, dứt các kiết sử. Thân ngay ngấn, miệng cũng giữ gìn lời nói, cũng như người đến tìm cầu thức ăn: Đẳng ngữ, đẳng nghiệp, đẳng mạn.

Mạnh mẽ với hai ách chung: Là đẳng phương tiện. Niệm là gậy, nghĩa là đẳng niệm. Ý ràng buộc: Là đẳng Tam-muội.

Đã nói năm căn: Hạt giống tín kia là gốc tín, mạnh mẽ hai ách chung là tinh tiến căn. Niệm là cây gậy, là niệm căn, ràng buộc ý là định căn, trí tuệ dẫn đường là tuệ căn.

*Chuyên niệm, phương tiện tìm
Cũng không ưa tại gia,
Bây nhận bay qua ao
Cuối dòng trừ giận dữ.*

Chuyên niệm, phương tiện tìm là xuất gia, học đạo, chuyên niệm là buộc ý nghĩ không dời đổi. Cũng không ưa tại gia không ưa ở trong ân ái gia đình.

Bây nhận bay qua ao, cuối dòng trừ giận dữ: Giống như bây nhận đã bỏ rừng núi lớn, không có tâm quyến luyến, mến mộ. Cũng thế, người xuất gia kia đã diệt năm dục, không có tâm quyến luyến, mến mộ, đã có thể dùng đạo nhằm dứt trừ năm dục, như chánh pháp còn bỏ, hưởng chi phi pháp.

Lại có thuyết nói: Chuyên niệm tìm phương tiện: Thường ưa ở chỗ vắng ngồi thiền.

Cũng không ưa tại gia: Không ưa chúng sanh ba cõi. Bây nhận bay qua ao, cuối dòng trừ giận dữ: Dòng chảy là vô minh, đã có thể dùng đạo trừ vô minh, đạo kia cũng trừ.

Lại có thuyết nói: Chuyên nghĩ, phương tiện tìm, mà tu hành đạo, đi đạo trong rừng núi. Cũng không ưa tại gia: Là xa lìa ái dục, như đã nói: Ái này là ái trong các thọ, đã có thể buông xả ái kia, cũng không thích yêu dục.

Bây nhận bay qua ao, cuối dòng trừ giận dữ: Dòng chảy là sáu nhập. Như đã nói: Mắt của trưởng giả là nguồn gốc của dòng chảy của thức, thức lưu ấy có thể diệt sáu nhập, đã có thể dùng đạo để diệt sáu nhập, đạo kia cũng diệt.

*Những người qua sông biển
Làm cầu sang bờ kia
Có buộc, ta cần độ,
Người trí, trước đến bờ.*

Những người qua sông: Như đã nói: Như Thế Tôn Cù-đàm, do dị học, nên đã đến nhận nước sông Hằng. Thần sông nói kệ: A-hằng, Tát-lao, Tần-náo kia, làm các cây cầu, các vị không được thần túc.

Hoặc có thuyết nói: Những vị thọ nhận tần náo, kết là tần sinh,

Tử là tát-lao. Như đã nói Do tát-la có ao này, làm các chiếc cầu để tu hành đạo.

Từ bỏ núi: Dứt trừ năm dục. Sự ràng buộc, cứu vớt. Người mong cầu vượt qua: Ngoại đạo cầu đạo. Người trí trước đến bờ: Là nói qua bờ sinh tử.

Lại có thuyết nói: Những người vượt qua tần náo: Kiết do kiến đế trừ diệt. Tát la: Là kiết do tư duy dứt diệt. Người làm cầu: Là người phát khởi đạo. Người từ bỏ núi, là người đã diệt các điều thiện. Ràng buộc cứu vớt: Là tu học đạo. Người trí trước là đến bờ: Là La-hán vượt qua bờ sinh tử.

*Không nơi kiến nhanh chóng
Là giới hạn của ta
Không phải đi, trừ đến
Không nhiễm lụy tại gia.*

Không ở kiến nhanh chóng: Đẳng trí thành tựu nhanh chóng. Kiến bất tịnh kia không nghe nhanh chóng. Không phải người nhanh chóng, có thể tịnh hóa biên kiến bất tịnh. Ngoại đạo kia cũng muốn tịnh hóa sự ân cần ở dục. Cõi cũng không nghe sắp đi qua. Vì sao? Vì không nhiễm sự hệ lụy của gia đình. Người kia không thuận theo kiến này.

*Nếu cột rừng bền chắc
Hết lời với người khác
Như căn thiện, vô dục
Năng nhân cũng bền chắc.*

Nếu cột rừng bền chắc: (Nói rộng trong thọ ký cho Tôn giả A-naluật).

Cũng như cột rừng không thể dời động. Cũng thế, Tôn giả A-naluật kia, hoặc chê mắng, hoặc khen ngợi, đều không thể lay động. Hết lời với người khác Ngã ở bên trong, nếu bị chê mắng, thì còn sẽ có người khen ngợi. Nếu căn thiện không có dục: Các kiết sử đều dứt hết. Căn thiện: Đối với ba Tam-muội, là gốc Tam-muội. Năng nhân cũng lại bền chắc: Tiếng Phật là Trí vô học.

*Hạnh không hai, là giảng đường
Nuôi vợ, con phi Tỳ-kheo
Với chúng sanh, không nổi giận
Năng nhân che chở chúng sanh.*

Hạnh không hai, làm giảng đường: (đã nói trong thí dụ thọ săn, hạnh không hai làm giảng đường gã thợ săn đi trong rừng nhân nhĩ, Hạnh Tỳ-kheo là hạnh của tự trong tự, việc làm của gã thợ săn không

phải hạnh. Tỳ-kheo giữ gìn hạnh bậc hiền. Nuôi nấng vợ con không phải là Tỳ-kheo. Thợ săn và vợ con, Tỳ-kheo không phải hạnh ấy, chỉ tự nuôi bằng tụ pháp nấng. Tỳ-kheo kia không giận dữ đối với chúng sanh, gã thợ săn không sửa đổi việc sát sinh, Nấng nhân thường che chở chúng sanh, Tỳ-kheo không có ý sát.

*Ở trước, giữa và sau,
Theo người nhận tín thí
Cũng không tâm oán hận
Nấng nhân che chở họ.*

Ở trước: không ăn, ở giữa: Ăn một nửa, sau: Thức ăn dư chưa hết. Theo người khác, nhận tín thí, Tỳ-kheo được ăn. Cũng không có tâm oán hận: Cũng không mắng nhiếc, cũng không gây tổn thương thân thể tín thí, không làm ra vẻ gượng gượng, không nói mình không được vật, cũng không lia pháp này.

Lại có thuyết nói: Ở trước: Ưu thức ăn vi diệu, ở giữa: Ăn giữa ngày, ở sau: Ăn sau giờ ngọ. Từ người được của tín thí: Từ người nhận của tín thí, không nói ngữ ác, mà được thức ăn dở cũng không tránh, cũng không chấp lời nói mà được chỗ ăn xấu dở, cũng không thường đi đến chỗ kia để cầu xin đều khắp.

Lại có thuyết nói: Xấu, không thể làm hư hoại ý Tỳ-kheo kia, tốt không khởi yêu đắm.

*Có thuyết bậc nhất ấy
Dạ-xoa tịnh, chẳng tịnh
Đâu là giải thoát này?
Không sót gọi là thiện.*

Có thuyết bậc nhất ấy: Dạ xoa này thuyết tịnh, giống như trời Hữu tướng, Vô tướng này.

Đâu là giải thoát này? Như thế, trí vô dư, nghĩa là phương tiện nói tịnh

*Đói khát, bệnh bậc nhất
Hành là khổ bậc nhất
Biết như thật điều đó,
Niết-bàn, vui bậc nhất.*

Đói khát, bệnh bậc nhất: Trong Đoạn Thủ Thọ Quyết có nói: Người kia chặt tay không khổ lớn. Như người đói khát, hành là nỗi khổ bậc nhất. Hành kia có ngần ấy thứ.

Biết như điều đó: Niết-bàn vui bậc nhất, biết được hành như thế, không thành tựu hành vi do miệng đã gây ra, người kia bền có niềm

vui.

Lại có thuyết nói: Đói khát là bệnh bậc nhất, thường bị ràng buộc, cho đến không thể chữa trị. Hành là nỗi khổ bậc nhất: Biết như thật nỗi khổ, có thể biết các hành này, các hành Niết-bàn là vui bậc nhất. Sự dừng nghỉ là niềm vui, không có đối tượng quán là vui, là vui mãi mãi.

Lại có thuyết nói: Đói khát là bệnh bậc nhất: là khổ đế: Hành là khổ bậc nhất: vô minh duyên hành. Chịu các hoạn nạn, gọi là tập đế. Biết thật như thế: Là đạo đế. Niết-bàn vui bậc nhất là diệt đế.

*Hổ thẹn, áo Phạm chí
Tay Phạm chí là tịnh
Sông thường chảy không ngừng
Lưỡi bày, là súc tười.*

Hổ thẹn, áo Phạm chí: Trong thọ cho Tôn giả Đại Mục-kiền-liên đã nói: Cũng như xiêm y dùng để che chỗ khuất. Sự hổ thẹn cũng thế, che chỗ khuất.

Tay Phạm chí là tịnh: Cũng như đã tịnh, thờ lửa, ta cũng như thế, mà tu tịnh hạnh, và hành xa lìa.

Sông thường chảy không ngừng: Lưỡi bày ra là súc miệng, tắm gội. Giống như dùng sự tắm, gội, súc miệng, nhằm rửa sạch đồ đựng bát tịnh (thân), lưỡi của ta cũng thế, bỏ đi hành vi cấu uế, ngày đêm không dừng nghỉ.

*Tế lửa có tướng thường
Dựa tâm ý bên trong
Ngày đêm siêng cúng tế
Luật nghi không mất tiết.*

Tế lửa có tướng thường: Chỉ, quán, Phạm chí kia đốt lửa trí, để dựa tâm ý bên trong. Tự dựa vào tâm, lửa nọ sẽ tắt. Ngày đêm tu hành luật nghi, không mất tiết độ các căn. Ở bên trong lửa trí kia có thể tư duy tâm, được giáo huấn, nói là giấu giếm.

Lại có thuyết nói: Chỗ kín là thân, miệng, ý. Luật nghi huấn là các giới đầy đủ.

Lại có thuyết nói: Sự xấu hổ là áo Phạm chí: Hành vi thiện hiện đang khởi. Tay Phạm chí tịnh, sông thường chảy không ngừng. Lưỡi bày ra là súc miệng, tắm gội là hành vi thiện của lưỡi. Kệ thứ hai, nói hành vi thiện của tâm, ở ba hành vi thiện, gọi là Bà-la-môn.

*Độ thẹn thường trách kia
Ta nói cho ông nghe
Cũng không làm phi hạnh*

Nên biết đó phi ngã.

Độ hổ thẹn: Việc đáng xấu hổ mà không xấu hổ. Phạm chí kia nên biết không tự gần gũi, hướng chi phải quán sát người khác. Thường quở người kia: Không phải là người thân, nên biết là kẻ thù mà trụ chỗ của ta. Ta nói cho ông điều cốt yếu: Các hữu xen lẫn, mặc dù thuận theo chúng sanh, nhưng nên biết sự gian uế này. Cũng không làm phi hạnh: Thân gần các hữu, Bà-la-môn kia không khởi xúc nào, phương tiện đã làm, nên biết, cẩn thận với kẻ thù.

Nơi dục, ý không rời

Niệm cũng không thỏa mãn

Người quán dục năng là

Người kia đầy đủ trí.

Đối với dục, ý không rời: (Trong Bồ-tát thọ ký đã nói). Cho đến ý niệm, tâm dục cũng không thỏa mãn, không thể tách lìa ái kia. Người lìa được dục, vì hiện tướng dục đã hết, trong đó, khi quán trình tự dục kia đã hết là nói Bồ-tát kia, người có khả năng lìa dục. Bồ-tát kia có tuệ mới đủ: Việc quán dục bất tịnh, ái dục yêu đắm kia.

Đế, đế mà khéo thấy

Tôn giả chuyển khen trời.

Đế, đế mà khéo thấy: Đế là khổ đế, tập đế, tăng thượng đế, là đạo đế, là tận đế.

Lại có thuyết nói: Có ba đế: khổ đế, tập đế, đạo đế, tăng thượng là tận đế.

Lại có thuyết nói: Đế là đẳng đế, tăng thượng là đệ nhất nghĩa đế.

Giải thoát, kia đây thoát

Giải thoát, lại thấy buộc

Hiện Thánh không thấy thoát

Giải thoát các ngu hoặc.

Trong Nhất tử thọ quyết đã nói Giải thoát, kia đây thoát: Sự giải thoát đối với nói dối, đã bị sát hại làm nhiễm ô.

Giải thoát lại thấy buộc: Hễ hại thì được thoát khỏi lại bị người khác làm nhiễm. Hiện thành không được giải thoát. Kiến đế mà được giải thoát khỏi ngu hoặc. Ở ngay trong sự ràng buộc, mà người kia không được giải thoát. Như thế, đoạn diệt kiến, được giải thoát, bị thường kiến ràng buộc. Như thế, được giải thoát trong nghe, nghĩ, Như thế, là được giải thoát trong thân kiến. Vì do dự chấp lấy sự ràng buộc, nên được giải thoát tham dục, vì bị sắc ái buộc ràng, được giải thoát đối với ái Sắc, bị

ái Vô Sắc buộc ràng.

*Nếu đối với dài, ngắn
Hạnh thô, tế, tốt, xấu
Ở đời, không cho lấy
Nên nói là Phạm chí.*

Nếu đối với dài, ngắn:

Đáp: Dài, ngắn không thành tựu. Đối với Phạm chí kia ít có đối tượng quán, bèn có dài, ít có đối tượng quán, ấy là có ngắn. Đây là lời răn dạy của Như lai. Lại nữa, tướng thô cũng không thành tựu.

Hỏi: Thế nào là lượng cũng không thành tựu?

Đáp: Trong đó, không nói lượng, không thể cầm giữ, cũng không có đến. Nếu thọ không cho mà lấy, thì Phạm chí kia thô cũng không thành tựu. Đối với Phạm chí kia, cũng không phải đều có lượng, có hạnh thanh tịnh, cũng có ít thành tựu.

Hỏi: Các hữu thanh tịnh hạnh có thành tựu không?

Đáp: Chẳng phải do hạnh không cho mà lấy sắc, ở trong đó, hạnh tịnh, bất tịnh thì Phạm chí kiasẽ thành tựu, là lời răn dạy của lưỡi rộng.

Nên nói là Phạm chí: Đầy đủ các hạnh, gọi là Phạm chí.

Hoặc có thuyết nói: Khởi lên các kiết không cho mà lấy, các kiết đã hết, gọi là Bà-la-môn.

*Bất thiện mà có thiện
Nên dựa Tam-Phật gia
Không trụ ích chúng sanh
Đó là dựa vào hữu.*

Bất thiện mà có thiện: Đối với bất thiện, chung quy, bèn sinh chỗ khác. Bà-la-môn kia trước diệt tướng gốc, mà lại được tướng khác.

Thường nương Tam-phật-gia: Không dựa vào thai mẹ. Không trụ lợi ích chúng sanh: Ở nhà người khác chết đi, lớn lên trong thai mẹ. Bà-la-môn kia, nói là dựa vào hữu, ý sanh hữu là hành tốt đẹp.

*Nếu thường thế đời đời
Không hơn, hướng đời sau
Diệt hẳn không khỏi ám
Trong đó, vui không hại.*

Mãn nguyện tử, trong đó mong cầu số là biết mà diệt đời: Các nhập khác với bên ngoài kia, không khác, là bên trong.

Lại có thuyết nói: Khác là trời, không khác là địa ngục.

Lại có thuyết nói: Khác, nghĩa là tương ứng cõi Sắc, Vô Sắc, Không khác là tương ứng cõi Dục. Số này là vô thường, khổ, không, vô

ngã. Tướng phổ biến của tự tướng nhân quả không có vượt hơn, hướng chi là đời đương lai: Đối tượng nhận biết của kiến, vô minh, như nói: Bị ma đấm nhiễm ràng buộc được dứt, nghĩa là ba thứ lửa đã tắt, được dừng nghỉ, thường vắng lặng vĩnh viễn, khói ngấm ngấm vĩnh viễn diệt, cơn giận dữ hiện tại bị triền ràng buộc đã hết.

Lại có thuyết nói: Duyên nội hiện tại là các kiết đã hết, không có khói ngấm ngấm, như đã nói Đối tượng chuyển vận của ái. Hơi thở có giác cũng không có khói ngấm ngấm. Như đã nói: Có giác cũng là khói. Không có hại: Ba hại hiện tại đã hết, không có hy vọng: Hy vọng lợi hiện tại, hy vọng mạng đã hết. Lại nữa, hữu, ái hiện tại đã hết, chủ thể hữu đã vượt qua.

*Giải thoát, đọa lại đọa Đấm tham, nên
trở lại Trở về chỗ hoan lạc
Với thiện, trụ chỗ thiện.*

Giải thoát lại đọa: Người giải thoát, thoát khỏi cõi Dục, cũng thoát khỏi kiết sử cõi Dục nhưng ái cõi Sắc, Vô Sắc chưa hết nên đọa ở cõi kia, bèn sinh.

Tham đấm nên trở lại: Người giải thoát kia không thể lần lượt bỏ hết kiết tương ứng cõi Dục, đến ở cõi Sắc, Vô Sắc kia, đối với phương tiện đấm nhiễm của cõi đó. Các kiết sử cõi Dục không thể được nhổ khỏi, lại khởi kiết sử cõi Dục, về sau, đến cõi Dục. Đã trở lại xứ hoan lạc: nghĩa là Phạt, Thanh văn, người kia đã trở lại xứ yên ổn vô sinh, chỗ vô sinh, vô bệnh, chết. Xứ hoan lạc: Tám phẩm đạo của Hiền Thánh. Đối với thiện, trụ thiện: Ưu vui Tam-muội dạo chơi trong đó, trở lại hẳn chỗ yên vui.

Lại có thuyết nói: Giải thoát đọa, lại đọa: Ở Tu-đà-hoàn được giải thoát đọa địa ngục. Tu-đà-hoàn kia rơi vào sự tham đấm của trời, lại trở lại yếu mền cõi Dục không dứt nên sinh vào nhân gian. Trở lại xứ hoan lạc: Không sợ vào địa ngục. Thú vui: Đạo Hiền Thánh, đối với thiện, trụ thiện: Nghĩa là vượt qua tất cả các kiết, trở lại Niết-bàn. Lại có thuyết nói: Đọa lại đọa: Đoạn diệt kiến, giải thoát kiến hữu thường, rơi vào tham đấm. Lại trở lại: Địa ngục, ngã quý, súc sinh. Giải thoát hữu, thường, đoạn diệt, mà tu hành đạo, pháp khác, cũng như thế.

*Kiến, mạn khởi ý tín Thấy kệ thầy trước,
sau Đời dựa dục và đế
Giải thoát, mãn nguyện tử.*